

HUGHES, D. A. (2017). *Budování citového pouta. Jak probouzet lásku v hluboce traumatizovaných dětech*. Praha: Institut fyziologické socializace.

Jaká je práce s dětmi, které prožily trauma? Tuto otázku by si měl položit každý speciální pedagog věnující se problematice dětí v dětských domovech a pěstounských rodinách. Zamyslet nad touto otázkou by se neměl pouze odborník, ale také pěstoun, který má v plánu si takové dítě vzít do své péče. Každé dítě, které se ocitne v dětském domově nebo v pěstounské péči, do jisté míry zažilo trauma. Ztráta zázemí, změna a odebrání od rodičů je pro dítě vždy traumatickou událostí, která poznamená jeho budoucí vývoj. Lidé, kteří s těmito dětmi pracují, by toto měli brát vždy v potaz a uvědomit si, že práce s nimi je jiná než s ostatními dětmi.

Kniha Daniela Hughese se zaměřuje na komplexní vývojové trauma vzniklé týráním dítěte v raném dětství. V češtině je k dispozici velmi málo publikací zabývajících se vývojovým traumatem dětí a ještě méně se jich zabývá terapií těchto dětí. Kniha *Budování citového pouta*, kterou přeložila Eva Lee, je jedinečná především tím, že otevírá nový pohled na práci s problémovými dětmi a přináší informace o tom, jak s těmito dětmi pracovat. Publikace seznamuje čtenáře s principy dyadické vývojové psychoterapie určené dětem, které prožily v raném dětství jakoukoli z forem týrání, ať už jde o fyzické či psychické týrání, zneužívání nebo jen zanedbávání. Tyto děti podle autora trpí poruchou pouta či vazby (attachment) a komplexním vývojovým traumatem. Autor knihy je zároveň autorem této terapie, pro niž je typické používání postojů a způsobů chování tzv. PACE, což je komunikace obsahující hravost, přijetí, zvědavost a empatii.

Knihu lze považovat za teoreticky praktickou. Autor popisuje terapeutickou metodu v praxi skrze příběh Káti. Káťa je smyšlená postava, která má typické vlastnosti a projevy chování jako většina dětí s poruchou attachmentu. Každá kapitola v knize je zakončena komentářem, kde autor vysvětluje a shrnuje, co se v kapitole stalo, jaký to mělo vliv na Kátin vývoj nebo čím je to pro terapii důležité.

První kapitola popisuje základní principy rodičovství a terapie a autor doporučuje přečíst si ji až po přečtení druhé kapitoly a seznámení se s Kátou nebo až po přečtení osmé kapitoly, aby čtenář znal i pěstounku Juditu. Uvádí, že není na škodu ani ponechat si tuto kapitoly až na závěr knihy, případně ji úplně vynechat. Toto doporučení má smysl, protože v první kapitole je popisována terapie pouze obecně. Tuto terapii ale s Kátou prožívala až její v pořadí čtvrtá pěstounka, se kterou se čtenář seznámí v osmé kapitole. Vynechat tento obecný popis je možné především proto, že vše podstatné autor popisuje přímo v příběhu, případně v komentářích za kapitolou.

Druhá kapitola je věnována Kátě a její biologické rodině. Autor detailně popisuje situace zanedbávání, které měly později na dívku velký vliv a díky nimž se naučila s lidmi manipulovat. Manipulaci autor uvádí jako nejčastější způsob chování u těchto dětí. Jejich potřeby v dětství nebyly uspokojovány přirozenou cestou, proto se musely naučit s dospě-

lými manipulovat. Tyto děti dokáží zaujmout tím, jak jsou roztomilé, aby dosáhly svého, když ale svého nedosáhnou, změní se jejich chování téměř z minuty na minutu v neovladatelné. Zanedbávání Kátí později, právě kvůli jejímu neovladatelnému chování (záchvaty vzteku, agrese apod.), nahradilo fyzické i psychické týrání otcem. Druhá kapitola končí odebráním Kátí do ochranné péče.

Třetí a čtvrtá kapitola ukazuje život Kátí ve dvou pěstounských rodinách. Obě rodiny byly zkušenými pěstouny, ale o Kátu se nedokázaly postarat. Pěstouni péči sami vzdali po několikaměsíčním boji s Kátou „o moc“. V dalších kapitolách se autor věnuje příčinám těchto neúspěchů. Zdůrazňuje rozdíl mezi dětmi s komplexním vývojovým traumatem, které mají problém navázat vztahy, a zdravými dětmi. Doporučuje, aby se těmto dětem věnovaly vyškolené rodiny, které společně s terapeuty budou děti vychovávat pomocí postoje PACE.

V osmé kapitole se čtenář seznamuje s pěstounkou Juditou a terapeutkou Alicí, která se věnuje dyadické vývojové psychoterapii. Následující kapitoly velmi detailně popisují práci pěstounky i terapeutky s Kátou. Přímo v příběhu vysvětluje terapeutka Alice opatrovníkovi, jak probíhá terapie a výchova u Judity. Opatrovník Samuel se doptává a vše je mu vysvětleno. Díky tomu čtenář nemá pocit, že čte odborný výklad, přestože se o něj jedná.

Výchova pěstounky Judity je v knize popisována velmi podrobně. V knize jsou jak rozhovory mezi ní a Kátou, tak také její myšlenky a pocity. Jsou zde ukázány světlé chvílky dítěte, které jsou často hned zmařeny špatným chováním. Vše pak vysvětluje terapeutka Alice z pohledu psychologie.

Knihu může čtenáře zaujmout a otevřít jim oči při pohledu na projevy chování některých dětí v dětském domově, případně v pěstounských rodinách. Problémové chování dětí má vždy nějakou příčinu a naším cílem by mělo být tuto příčinu najít a odstranit ji a ne pouze problémové chování dětí trestat nebo přeučovat. Knihu lze doporučit všem speciálním pedagogům a psychologům, kteří se ve své práci s dětmi s vývojovým traumatem setkávají. I přesto, že dyadická vývojová psychoterapie je určena především pro práci terapeuta s pěstounskou rodinou, dají se její základní principy a principy tzv. terapeutické výchovy použít ve všech zařízeních, kde se pracuje s dětmi, které byly odebrány rodičům. Z vlastní zkušenosti víme, že mnoho pracovníků v dětských domovech neví, jak pracovat s traumatem dítěte a jak mu pomoci ho zpracovat. V České republice je stále málo terapeutů, kteří se této terapii věnují a mnoho odborníků – speciálních pedagogů o ní vůbec neví. Osvěta o práci s traumatizovanými dětmi je proto velmi potřebná. Kniha je svou srozumitelností vhodná samozřejmě i pro pěstounské rodiny – je důležité, aby pěstouni dítěti rozuměli a nezpůsobovali mu svým přístupem další drobná traumata.

Mgr. Lenka Pinkavová

*Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav speciálně pedagogických studií – studentka doktorského programu; vychovatel – terapeut, Věznice Karviná;
e-mail: lenka.pinkavova@email.cz*